

Alexander von Schönburg

REGINA
SAU MONARHIE FĂRĂ REZERVĂ

traducere din limba germană de
MIHAI MOROIU

CUPRINS

Așa a fost în realitate regina.....	7
I. Să te simți liber.....	21
II. Să fii sincer.....	39
III. Să crezi în Providență.....	64
IV. Să petreci sărbătorile.....	84
V. Să nu ridici pretenții.....	99
VI. Să renunți uneori la o părere.....	116
VII. Să rămâi calm.....	132
VIII. Să ții la familie – chiar și în condiții mai grele.....	151
IX. Să fii dispus să ierți.....	171
X. Să poți râde.....	194
Șansele falșilor regi.....	209
Mulțumiri.....	227

*I would earnestly warn you against trying to find out the reason for and explanation of everything. [...] To try and find out the reason for everything is very dangerous and leads to nothing but disappointment and dissatisfaction, unsettling your mind and in the end making you miserable.*¹

REGINA VICTORIA

Vedeți-vă de drumul *vostru*! Lăsați poporul și națiunile să-și vadă și ele de-al lor!
Într-adevăr întunecate drumuri,
pe care nici o *singură* speranță nu mai răsare!
Domnească negustorii, acolo unde tot ce strălucește e aurul negustoresc!
Trecut-au vremurile pentru regi: ceea ce se numește azi popor nu merită să aibă niciun rege.²
FRIEDRICH NIETZSCHE, *Așa grăit-a Zarathustra*

*L'homme est toujours mécontent de ce qu'il a,
Et il aime seulement ce qu'il n'a pas.*³
JOSEPH DE MAISTRE, *Étude sur la souveraineté*

¹ „Aș vrea să te previn cu toată seriozitatea să nu cauți să afli motivul și explicația pentru toate. [...] Încercarea de a găsi rost pentru toate lucrurile este foarte primejdioasă și nu duce decât la dezamăgire și nemulțumire, stârnind neliniște în mintea ta și făcându-te nefericită” (Regina Victoria într-o scrisoare către fiica ei Victoria, „Vickie”, soția lui Frederic al III-lea, împărat al Germaniei vreme de 99 de zile.) (n. tr.).

² Traducere de Ștefan Augustin Doinaș (n. tr.)

³ „Omul este mereu nemulțumit cu ceea ce are / Și nu-i place decât ceea ce nu-i al său” (n. tr.).

AȘA A FOST ÎN REALITATE REGINA

Când am întâlnit-o prima dată pe regină, eram atât de agitat încât, pe lângă mine, o găină nevriceasă ar fi avut aerul unui maestru zen. Oferea la Castelul Windsor o cină, la care am fost așezat alături de ea. Până atunci, mai șezusem doar o dată în viață alături de o regină la masă, și ieșise prost.

Se întâmplase la Castelul Wolfsgarten de lângă Frankfurt, amfitrionul fiind Moritz von Hessen. Atunci, lângă mine stătea regina Sofia a Spaniei. Tocmai se servise antreul, un *vichyssoise*, când Sofia a Spaniei a comis greșeala fatală să mă întrebe cu ce mă ocup.

Întrebarea CCVO („Cu ce vă ocupați?”) este, după cum se știe, de o mărginire fără egal. Dar, cum se vede, nici capetele încoronate nu sunt cu totul ferite de îngustime și m-am văzut oricum obligat să-i mărturisesc reginei Sofia că sunt reporter la un tabloid.

Lucram pe atunci la *Bild-Zeitung*, jurnalul cu știri de senzație având cele mai vechi tradiții în Germania. Și marele Billy Wilder a publicat pe vremuri în *B.Z.*, la fel și Wolfgang Rademann, căruia cultura germană îi datorează

opere ca *Traumschiff* și *Schwarzwaldklinik*¹, dar și – ceea ce este mai puțin cunoscut – Christian Kracht, oricum unul dintre cei mai reprezentativi scriitori ai timpurilor noastre. Dar să invoci toate acestea ar fi servit prea puțin în acel moment, căci regina Sofia cu siguranță nu urmărise *Schwarzwaldklinik* și nu cunoștea probabil nici *Some Like It Hot*, nici *Faserland*, iar după destăinuirea făcută de mine, luase așa un aer glacial, încât mă așteptam să îi înghețe și delicioasa *vichyssoise* în farfurie.

Dacă i-aș fi spus că sunt negustor de arme sau că tranzacționez diamante congoleze din care se finanțează conflicte sângeroase, m-ar fi privit ușor consternată și apoi ar fi continuat calm conversația. Dar după ce i-am mărturisit cu ce îmi câștig existența, s-a simțit incapabilă să mai susțină acea *petit conversation du table* (așa se numește în aceste cercuri arta conversației plăcut-superficiale la masă), la care regula este să eviți orice franchețe exagerată, dar și cea mai nevinovată urmă de profunzime. În schimb, mi-a explicat deschis că nu reușește să înțeleagă cum o persoană care provine dintr-o asemenea familie se poate face jurnalist, ceea ce echivalează cu o schimbare de tabără, adică trădare, după care m-a ignorat până la finalul aceluia dejun.

Regina Angliei era cu totul altfel.

Când a aflat mai târziu, cu prilejul altei întâlniri – la cea dintâi, despre care începusem să povestesc, mă voi întoarce imediat –, că încerc să-mi țin familia pe linie de plutire ca angajat în redacția unui ziar, a reacționat cu înțelegere. Cred că *the Queen*, „Regina“, era cât se poate de conștientă că existența ei ca șef de stat răsfățat cu fast și pompă reprezenta în sine doar un anacronism. Pentru că, de fapt, trecuse

¹ *Pachebotul viselor și Clinica din Pădurea Neagră*, cunoscute seriale produse de Wolfgang Rademann (n. tr.).

vremea privilegiilor nobiliare, a castelelor și a caleștilor, a Curții regale și a ritualurilor fără fond. Regina a trăit dintotdeauna doar în palate, nu a înnoptat niciodată într-un loc în care să nu poată fi chemat un *butler*, dar sunt sigur că intuia că poate fi cel din urmă exemplar, prin urmare atipic, al unei specii pe cale de dispariție. Nobilii din zilele noastre, asta știa cu exactitate, nu mai locuiesc în palate. Mai mult, ei sunt rămășițe ale unei lumi trecute, care mai încearcă să conserve un soi de sentiment al coeziunii doar prin anumite ritualuri, maniere de conversație și particularități culturale, cei care străbat lumea în pantofi pingeliți și se uită cu dispreț la orice brizbriz. Regina știa limpede că, pentru majoritatea celor din pătura ei socială, rangul nu mai reprezintă decât o amintire palidă, fără o susținere materială, iar principala lor izbândă constă în punerea de acord cu o modernitate care le e tot mai ostilă. Acesta este motivul pentru care mie, ca membru al acestei pături, numite „nobilime scăpătată“, mi s-a arătat o simpatie reală în vizita la Palatul Windsor. Spre deosebire de noi, prințul Andrew a privit dintotdeauna cu admirație spre clasa celor cu iahturi și insule private, ceea ce l-a și dus la pierzanie. Însă cei ca mine, care ne arătam în smoching cârpit și nu avem la dispoziție avioane particulare pe care să i le putem împrumuta, nu prezentăm nici cel mai mic interes. Regina, în schimb, a fost de la început foarte hotărâtă când și-a ales soțul, un aventurier fără o lescaie, și prietenele cele mai apropiate, dovedind o neîncredere față de membrii avuți ai înaltei societăți și față de parveniți, având o slăbiciune pentru oamenii cu genealogie, dar scăpătați; în orice caz, când a auzit cu ce mă ocupam, a reacționat delicat, compătimitor: „*This must be rather difficult.*“¹

¹ În traducere: „Trebuie să fie foarte dificil“ (n. tr.).

Prin urmare, acolo în ceruri, unde se află ea acum, dacă va fi să afle despre această carte, o va privi cu înțelegere, cu atât mai mult cu cât intenționez să-i dezamăgesc pe cei care se așteaptă la picanterii de la întâlnirile private sau la mărturisiri din sfera intimă.

Regina a fost cel mai cunoscut om din lume. Și, pe deasupra, extrem de retras. Crezi că știi totul despre ea – și, de fapt, nu știi nimic.

Este răspândită, spre exemplu, imaginea ei de persoană conservatoare, extrem de stăpânită, ba chiar rigidă. Așa o întruchipează Helen Mirren în filmul lui Stephen Frears, *The Queen*. Nici nu se poate un portret mai îndepărtat de realitate, deoarece avea multă căldură, iar eu nu am perceput-o niciodată ca pe o persoană glacială. Filmul redă realitatea când se apropie de pronunția ei cu adevărat încântătoare, de modă veche. La fel ca pușinii alți aristodinozauri rămași printre noi, rostea *girl* spre *gheerl* și *oraf* în loc de *of*. În chestiunile politice nu era deloc conservatoare – spre disperarea establishmentului –, ci acționa mai degrabă ca o revoluționară. În vremea domniei ei, a fost schimbată reglementarea succesiunii la tron în favoarea urmașelor, sub egida ei s-a dizolvat Imperiul Britanic și s-a reformat Commonwealth-ul. Ea a fost cea care, sub privirile bănuitoare ale conservatorilor, a forțat încă din anii 1950 împăcarea cu fosta inamică Germania, iar la sfârșitul domniei, spre oroarea establishmentului, a întreprins în Irlanda un pelerinaj de penitență pentru excesele coloniale ale înaintașilor ei. Tot ea a deschis publicului Palatul Buckingham și i-a impus Casei Regale să plătească impozite. Iar prim-miniștrii cu care s-a înțelea cel mai bine au fost politicieni din Partidul Laburist, și nu din rândul lui Tory. În comparație cu mama ei reacționară (pe care am avut și eu plăcerea și onoarea să o cunosc), era de-a dreptul o punkistă.

În sfârșit, să ne întoarcem acum la cea dintâi întâlnire despre care vorbeam: cina de la Castelul Windsor, la care, spre spaima mea, am fost așezat lângă regină. Era un eveniment de familie, la care fusesem invitat ca nou-venit în zona cea mai periferică a Familiei Regale. Iată-mă așezat lângă ea și trecând prin toate chinurile iadului. Despre ce conversezi cu regina cât e seara de lungă? Despre cai? Despre asta nu am suficiente cunoștințe. Despre mâncare? Anost. Despre politică? Nu, cu siguranță. Atunci era prim-ministru enervantul Tony Blair, ar fi fost incorect să o faci să-l vorbească de rău pe omul ei. O banalitate din categoria „Ce frumos este la dumneavoastră!” ar fi fost la fel de nefericită. M-am gândit să abordez un aer de tip cool, de lume, dar nu mi-a ieșit deloc. Apoi am zis că ar fi bine să prind curaj înainte de masă, cu câteva pahare de Dry Martini administrate înainte de cină, dar zadarnic. Nu ieșea din mine niciun cuvânt. Nesiguranța se manifestă în primul rând nonverbal. Nervozitatea capătă aspect concret, poți să o apuci cu mâna. Radiază. E aproape toxică. Probabil are legătură cu fizica cuantică. Pe cât este de atrăgătoare siguranța de sine la oameni, tot atât de respingătoare este nesiguranța.

Nu și în ce o privea pe regină. Ea era insensibilă la această formă de lepră socială. Nici nu știa alta. În viața ei de zi cu zi a întâlnit – cu excepția prințului Philip, singurul de pe lume care avea dreptul să o cicălească și chiar și să o mustre – aproape exclusiv oameni care în prezența ei erau încordați. Chiar și șefii de stat puternici începeau să se fâstâcească înaintea ei. Dar regina își însușise priceperea de a le alunga stinghereala partenerilor ei de discuție.

A constatat repede că mă aflam într-o situație delicată și s-a hotărât să mă scoată din încurcătură. Și a pus la cale un mic spectacol. A deschis o cutie mică din argint, pentru biscuiți. Zgomotul a fost suficient pentru ca din toate

colțurile salonului să-și facă apariția, clătinându-se, făpturile cele mai iubite de ea – legendarii corgi. Acel sunet le promitea că urmau imediat delicatesele. Atunci a închis cutia. Și acel zgomot era cunoscut de preferații ei – care s-au întors dezamăgiți în cotloanele lor. Regina a repetat gestul de mai multe ori. Bietele animăluțe se mobilizau de fiecare dată pe picioarele lor scurte, pentru ca apoi să întoarcă din nou spatele, blazate. Regina a repetat gestul până când nervozitatea mea a lăsat locul râsului. Mai târziu am reușit, la rândul meu, să o fac să râdă. Cum, voi povesti mai târziu.

Un lucru trebuie să-l stabilesc limpede. Dacă tot sunt atât de indiscret încât să dezvălui întâmplări petrecute în context privat, ceea ce nu-mi va aduce doar aplauze în cercul mai larg al familiei, aș vrea să mai abordez un fapt mai degrabă fundamental: să scrii despre regină în context privat este unul dintre ultimele tabuuri păstrate. Era de departe cea mai publică persoană din lume. Și, cu toate astea, rămânea permanent acoperită de un nepătruns văl de mister.

„Întreaga instituție a monarhiei – afirmă Walter Bagehot, legendarul teoretician englez al Constituției – se bazează pe mister.”¹ Dacă oricine ar putea să arunce o privire în străfundul cortului căpeteniei, s-a zis cu misterul.

Să mă ating de această zonă magică?

Voi încerca. Eu sunt de părere că Bagehot nu are dreptate. Dacă, într-adevăr, nu este permis să fie cercetat mai amănunțit Regatul – și în special Elisabeta a II-a – deoarece vraja ar fi spulberată este ca și cum am porni de la

¹ Walter Bagehot, *The English Constitution*, apărută pentru prima dată sub formă de volum în 1867. Citatul provine din ediția din seria „Oxford World’s Classics”, Oxford University Press, 2009.

premise că obiectul de studiu s-ar putea dovedi o înșelătorie, o farsă. Eu, dimpotrivă, socotesc că este valoros și profitabil să inspecțezi monarhia, și în special perioada de domnie a Elisabetei și personalitatea ei. Regina ne poate învăța multe. Și asta este valabil nu doar pentru cititorii cu o slăbiciune față de coroane, sceptre și hermine. Elisabeta a II-a a fost o figură istorică. În afară de Ludovic al XIV-lea, care a rămas 72 de ani pe tronul francez, nimeni din istoria documentată a omenirii nu a domnit mai îndelung decât ea. Nu a urmat o universitate, dar a fost confidenta și sfătuitoarea a 15 șefi de guverne britanici, conducătoarea a peste 1 000 de angajați și nu a avut niciodată, în mod formal, pe cineva căruia să-i dea socoteală. În schimb, chiar și când ajunsese la vârsta de 96 de ani își vedea conștiințios de munca ei – mai mult de 40 de ore săptămânal –, respecta termenele oficiale și citea zilnic documentele de stat transmise într-o cutie roșie de la sediul guvernului din Downing Street. Chiar și în ultima ei zi de viață a insistat, deși nu se simțea bine deloc, să participe la o conferință prin Zoom, trecută în agendă, și nu a renunțat decât în urma insistențelor medicului personal. Cu o zi mai devreme, avusese o întâlnire de aproape o oră cu primul-ministru demisionar Boris Johnson, iar imediat după aceea o primise pe succesoarea lui în funcția de prim-ministru, pentru a-i da misiunea de a forma un nou guvern.

Până și republicanii convingși și adversarii înrăiți ai monarhiei trebuie să recunoască golul lăsat în urmă de regină. Însă dispariția acestei mari suverane reprezintă o cotitură ale cărei semnificații poate că le vom înțelege deplin doar după o vreme.

Regina Elisabeta a II-a este reprezentativă pentru o epocă a istoriei omenirii. Lumea, așa cum era ea la urcarea pe tron a Elisabetei, abia dacă mai este de recunoscut astăzi. La încoronarea ei, mai circulau locomotive cu abur

și un litru de benzină costa 56 penny. Oamenii mai roșteau o rugăciune înainte de masă, nu exista încălzire globală, iar dacă cineva ar fi afirmat în 1952 că își poate stabili sexul după cum preferă – „el“, „ea“, „ei“, „xyz“ – ar fi fost considerat nebun.

Cu siguranță, se poate afirma că odată cu epoca elisabetană s-a încheiat o lume.

Spectacolul sublim desfășurat la Londra în ziua înmormântării ei – urmărit live de peste patru miliarde de oameni – a fost însoțit de adierea sfârșitului. În acea zi, dincolo de orice îndoială, spre locul de odihnă veșnică nu a plecat doar un om. Într-un anume fel, în acea zi ne-am despărțit de tot secolul XX și de toate certitudinile lui. Se simțea cum un întreg univers de valori și de idealuri și-a găsit sfârșitul în mod firesc. Noțiuni care până ieri ne legau între noi și aveau înțeles pentru toți au luat parte la o ultimă și grandioasă solemnitate de adio. Iar înnoirea ce ne așteaptă preferă să rămână încă în umbră, dar tot mai tulburătoare, ceea ce explică și emoția copleșitoare a acestor momente. Și de atunci încă băjbăim în beznă, de unde și greutatea apăsătoare a celui rămas-bun de la Londra.

Începutul domniei Elisabetei a II-a s-a suprapus de fapt cu o perioadă departe de a fi senină, iar la începutul anilor 1950 viitorul era în multe privințe nesigur. Cu toate acestea, mai exista încă ceva ce am putea numi „certitudini general valabile“, dar și convingerea că, într-o bună dimineață, totul va merge mai bine.

Este posibil ca nivelul colectiv de ignoranță și de lipsă de orientare în care ne găsim astăzi, ca societate, să fie un rău necesar. Poate așa ceva ține de epoca de tranziție și dezorientarea să fie doar o condiție pentru șansa de a lua naștere ceva cu totul nou. Iată ce scria René Guénon, intelectualul francez pe a cărui critică la adresa civilizației occidentale, motivată de materialismul și de lipsa ei de

orientare spirituală, se bazează Charles în cartea sa, *Harmony*: „Tranziția de la un ciclu la altul nu se poate petrece decât în confuzie.”

Regina a murit!

Trăiască regele!

Chemarea inversă, așa cum s-a făcut auzită la 6 februarie 1952, după moartea tatălui Elisabetei, regele George al VI-lea, cu siguranță trebuie să fi sunat deslușit mai sărbătorec.

Odată cu chemarea „Regele a murit! Trăiască regina!” s-a pornit – așa se distinge din toate relatările vremii – o stare de spirit euforică. Elisabeta, pe atunci în vârstă de 25 de ani, și elegantul ofițer de marină blond, aflat alături de ea, promiteau prosperitate, un nou început, *glamour*. Tinerețea ei era suficientă în chip de promisiune de încredere că tot stratul gros de praf care se așternuse de generații peste instituția regalității avea acum în sfârșit să dispară. *Times*, conform tradiției mai degrabă reținut, a copleșit-o pe noua regină cu laude în avans și a folosit termenul *enthusiasm*, cu riscul ca în acel moment să pară ireverențios – trupul tatălui Elisabetei era încă pe catafalc, iar ea se afla pe drumul de întoarcere de la Nairobi la Londra.

În articolul de fond din 8 februarie 1952 se spunea: „Încă din aceste prime ore ale domniei sale se poate bizui nu doar pe acceptarea necondiționată, ci și pe loialitatea entuziastă a întregului Imperiu.”¹

„Adevărul este că George al VI-lea nu a fost un monarh deosebit de popular”, susține istoricul Ed Owens, autorul volumului *The Family Firm – Monarchy, Mass Media and the British Public 1932-1952*. George al VI-lea nu reușise

¹ Citat în „It took hours for the news to reach them: ‘You are now Queen’, Philip told her”, *The Sunday Times* (Londra), 30 ian. 2022 (<https://www.thetimes.co.uk/article/the-day-elizabeth-learnt-she-was-queen-70-years-on-0mt9n6vcw>).

niciodată să se elibereze de umbra fratelui său Eduard, extravagant, dar iubit – chiar dacă nu de aristocrație și în establishment, ci de proletari și de poporul simplu –, rege vreme de 325 de zile, silit să abdice în 1936. „Oamenii au fost șocați când s-a anunțat moartea lui George al VI-lea, unii au fost chiar triști, dar în primul rând a fost un moment de deșteptare“, spune Owens. „În multe privințe, moartea prematură a regelui a reprezentat o mare șansă pentru monarhie. Așa a ajuns pe tron o tânără a cărei popularitate o depășea cu mult, încă de pe atunci, pe cea a tatălui său.“¹

Nu la fel se poate afirma despre trecerea tronului de la Elisabeta la Charles: niciun spirit de încredere nu se face simțit nici în Anglia, nici în alte locuri din lumea occidentală. Întreaga noastră civilizație apuseană este caracterizată de îndoiala de sine, Charles însuși fiind mai înclinat spre meditație, și nimeni nu ar putea să afirme cu mâna pe inimă că, la vârsta sa înaintată și în situația actuală, ar reprezenta un nou început și o deșteptare.

Relatările din *Times* sunt ca un seismograf profesionist al sensibilităților britanice. După dispariția reginei, aproape în toate articolele mai elaborate despre succesorul ei au existat referiri la perioadele de domnie ale înaintașilor lui suverani purtători ai aceluiași nume: cea a lui Charles/Carol I (1600-1649) s-a încheiat prin decapitare, Charles/Carol al II-lea (1630-1685) a fost alungat din țară. Iar ediția duminicală a ziarului care în 1952 saluta fericita schimbare, 70 de ani mai târziu și într-un moment cu aceeași însemnătate istorică se întreba dacă este sau nu constituțional ca regele Charles al III-lea să fie chemat în fața justiției. Era vorba de acea situație jenantă legată de afacerea

¹ *Ibidem.*

așa-numită *cash for honours*¹. În vremea când era prinț de Wales, Charles ajutase mai mulți oameni de afaceri dubioși să primească înalte distincții britanice – în schimbul unor donații în valoare de milioane către organizații de caritate apropiate lui. Pentru acte de corupție legate de acordarea de distincții se pronunță condamnări cu lipsire de libertate de până la doi ani, potrivit unei legi din 1925. Însă Crown Prosecution Service, Procuratura de Stat din Marea Britanie, cu alte cuvinte Coroana, se va convinge greu să ancheteze... Coroana.

Regina era inatacabilă, intangibilă, ceea ce nu se poate spune și despre Charles. La urcarea reginei pe tron, misterul Casei Regale era încă intact, întreținut de aerul lor distins și reținut. Între timp, membrii Casei Windsor aduc tot mai mult a actori dintr-o amplă telenovelă mondială, ca parte a industriei de divertisment. Atacurile fiului său Harry – nimeni nu o știe mai bine decât Charles – înseamnă mult mai mult decât un conflict banal între frați. Înfruntarea lor reprezintă o probă periculoasă pentru o instituție cum este Coroana, a cărei existență este o provocare pentru epoca postmodernă. De fapt, monarhia are sacralitatea sa, ceea ce se evidențiază cât se poate de limpede în actul încoronării. Primii regi, după cum aflăm de la James Frazer, erau magicieni – îi fermecau pe omeni. Însă toate acestea, împreună cu semnificația lor, au devenit respingătoare în epoca postmodernă. În cercul de prieteni ai lui Meghan se vorbește încă de pe acum, fără rețineri, de un *endgame* la care este condamnat sistemul feudal englez. Iar eu consider că este departe de a fi o exagerare.

¹ „Scotland Yard’s dilemma: do we question the King?“, *The Sunday Times* (Londra), 25 sept. 2022 (<https://www.thetimes.co.uk/article/scotland-yards-dilemma-do-we-question-the-king-twbfvzxp7>).

Povestea expatriaților regali este mai mult decât drama din jurul celor doi *social justice warriors* răsfățați. O situație mai complexă, dar și o istorie cunoscută de mulți. Părinții încearcă să le transmită copiilor valori, dar ei nu dau doi bani pe ele, considerând că tot ceea ce reprezintă generațiile dinaintea lor este reprobabil. În esență, conflictul din sânul Windsorilor este cel care ne sâcâie pe toți, ca societate, cel puțin din vremea Revoluției Franceze. Partida Charles, Camilla, William și Kate susține menținerea statu-quoului, apărarea moștenirii culturale, a instituțiilor și reprezintă o viziune asupra lumii potrivit căreia omul se naște cu îndatoriri, iar la naștere nu pornește de la un zero absolut. În schimb, partida Harry și Meghan – și odată cu ei generația în evoluție – vrea să termine cu instituțiile trecutului și consideră moștenirea lui drept un balast de care omul trebuie să scape pentru a fi liber. Din perspectiva lor, omul nu are nevoie de instituții care să îi dea o orientare, și în niciun caz de cele apărute înaintea lui.

Cât de adâncă este aversiunea lui Harry față de tot ceea ce a fost lăsat reiese din povestea pe care o spune, cu naivitate, în memoriile sale. Își amintește cum un profesor de la Eton a vrut să-l pună într-o lumină proastă din cauza neștiinței sale despre istoria propriilor strămoși: „Nu pot înțelege, Wales!”, i s-a adresat profesorul furios. „Vorbim despre rudele tale de sânge – asta nu înseamnă nimic pentru tine?” – „Mai puțin decât nimic”, i-a răspuns Harry, mărturisind astfel probabil mai mult decât ar fi vrut.

Generația lui Harry și Meghan își dorește să facă tabula rasa, un demers care nu are doar o dimensiune politică și socială, ci și una metafizică, deoarece frizează abolirea ordinii stabilite și refuză premisa că omul ar fi o ființă marcată de deficiențe, care are nevoie de structuri, tradiții și reguli ferme. În special Meghan reprezintă convingerea

că omul – ba chiar întreaga omenire – își poate obține salvarea prin forțe proprii, dacă reușește să rupă lanțurile tradiției și barierele sociale.

Un singur lucru rămâne limpede: ceea ce s-a încheiat odată cu regina pur și simplu nu va putea fi continuat de succesorii ei. „*We'll try to keep everything going*“, a declarat Charles la prima întâlnire cu Liz Truss, pentru scurtă vreme șefă a guvernului. „Vom încerca să ducem totul mai departe.“ În aceste cuvinte se reflectă cât de deznădăjduită este misiunea sa.

Harmony, volumul în care Charles își prezintă părerile despre omenire și programul de înfăptuire a unei lumi mai bune, începe așa: „Aceasta este o chemare la revoluție.“ Prin urmare, știe că parcurgem o epocă de tranziție. La asemenea vremuri de prefaceri revoluționare rămâne valabilă judecata marelui aristocrat Giuseppe Tomasi di Lampedusa (1896-1957), care spunea: „Totul trebuie să se schimbe pentru ca să poată rămâne așa cum este.“

Totul? Dispariția reginei Elisabeta a II-a reprezintă, în orice caz, un prilej de a face o selecție. O parte din valorile reginei, pentru care ea reprezenta un simbol, sunt pe cale să se destrame. Regina era un monument de virtuți de modă veche – toleranță, demnitate, dăruire, loialitate, stăpânire de sine. O serie de virtuți din ce în ce mai puțin la îndemâna generației care o urmează – din familia ei, dar și din societate, în general. Într-un fel anume, ea rămăsese unica noastră legătură vie cu ceea ce am putea numi „vechile timpuri“.

Nu tot ceea ce ne-a demonstrat regina în îndelungata ei viață mai este și astăzi de actualitate. Însă dacă înlăturăm tot ceea ce simboliza ea, societatea va avea de pierdut în privința civilizației. Lucrurile se schimbă astăzi cu o asemenea viteză, încât mulți își pierd direcția, și nu mai rămâne decât speranța că tot vor mai exista și

lucruri durabile. Dar care sunt ele? Și ce trebuie înlăturat?
De la Gottfried Benn s-a păstrat o frumoasă afirmație:
„Oricine vede că aici se termină ceva. Dar nimeni nu vede
ce începe.“

A sosit vremea să facem un inventar.